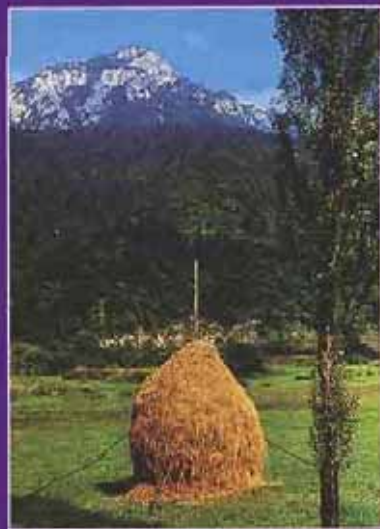
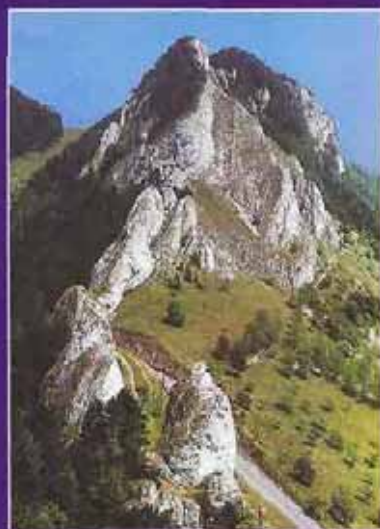

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

V ROKOCH 1992 - 1993

MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ŽIVOTNE PROSTREDIE Slovenskej republiky

v rokoch 1992-1993

PÔDA

Slovensko sa radí medzi krajiny s **nízkou výmerou poľnohospodárskej pôdy** (49,87 % rozlohy SR, 0,46 ha na 1 obyvateľa a 0,28 ha ornej pôdy na 1 obyvateľa v roku 1993), z ktorej orná pôda zaberá 30,23 % územia SR, pričom jej rozloha sa stále znižuje. Vysokoprodukčné pôdy najlepšej kvality pritom nezaberajú ani jednu desatinu.

Ešte v roku 1950 na 1 obyvateľa pripadalo 0,86 ha poľnohospodárskej pôdy a z toho 0,55 ha ornej pôdy, čo svedčí o industrializácii, výraznej zmene priestorového využitia a štruktúry nielen poľnohospodárskej krajiny v neprospech poľnohospodárskeho pôdneho fondu.

Od 1.januára 1966 do 1.januára 1994 ubudlo na Slovensku 205 676 ha poľnohospodárskej pôdy. Kým rozloha chmeľníc, viníc, záhrad, ovocných sádov, lúk a pasienkov vzrástla, rozloha ornej pôdy sa zmenšila o 241 779 ha. Rozloha chmeľníc k 1.januáru 1994 predstavovala 0,028 % z výmery, viníc 0,61 %, záhrad 1,59 %, ovocných sádov 0,39 %, trvalých trávnych porastov 17,02 %, lesných pozemkov 40,61 %. Ostatný pôdny fond, ako uvádza kapitola o vývoji ekonomiky a priestorovej štruktúry, zaberali zastavané plochy a nádvorcia (2,61 %), vodné plochy (1,91 %) a ostatné plochy (4,97 %), teda nepoľnohospodárske a nelesné pozemky (spolu 9,5 % územia SR).

Z **pôdnych typov** SR prevažujú hnedé pôdy, podzolové pôdy a podzoly, na karbonátových horninách striedané rendzinami a pararendzinami. Poľnohospodársky využiteľné černozeme, hnedozeme, nivné pôdy a lužné pôdy (čiernice) sa nachádzajú najmä na Podunajskej nížine, Východoslovenskej nížine, prípadne v kotlinách. Tu sa vyskytujú pôdy najvyššej bonity (najlepšie, veľmi produkčné, produkčné až stredne produkčné). Na Záhorskej nížine ich nahrádzajú na piesok viazané regosoly (mačtinové pôdy).

V podstate hospodársky nevyužiteľné sú primitívne kamenisté pôdy, časť pseudoglejov (oglejené pôdy), intoxikované a devastované pôdy, najmä magnezitovými exhalátmi. Rašelinové pôdy sa na viacerých miestach degradujú ťažbou rašeliny.

Zastúpenie pôdných typov v SR (Hraško a kol.)

Pôdny typ	Výmera tis. ha	Výmera v %
Černozeme	218,7	8,9
Hnedozeme	265,4	10,8
Hnedé pôdy nasýtené	464,5	18,9
Hnedé pôdy nenasýtené	238,4	9,7
Illtmerizované pôdy	238,4	9,7
Mačínové pôdy piesočnaté	19,6	0,8
Čiernice	186,8	7,6
Nívné pôdy	309,7	12,6
Glejové pôdy	110,6	4,5
Rendziny	314,6	12,8
Hnedé pôdy podzolované	58,9	2,4
Zasolené pôdy	19,2	0,8
Mačínové pôdy	12,2	0,5

Na väčšine územia SR prevláda kyslá, slabo kyslá až neutrálna pôdna reakcia (od pH 4,5 do 7,2), i keď sa **kyslosť pôdy** vplyvom znečisťovania prostredia (najmä oxidom siričitým) na mnohých miestach značne zvýšila. Nepriaznivý vývoj v acidifikácii pôd má za následok, že asi 700 tis. ha poľnohospodárskych pôd vykazuje reakciu pod pH 5,5.

Okrem toho sa **silno kyslá pôdna reakcia** zaznamenáva v najvyšších polohách (vplyvom substrátu, nadmorskej výšky i znečisteného ovzdušia) - do pH 4,5. Silno kyslú reakciu vykazujú aj mačínové pôdy na pieskoch Záhorskej nížiny. Tieto pôdy majú aj úplne nedostatočný obsah draslíka a fosforu. V Podunajskej nížine prevláda **zásaditá až silno zásaditá pôdna reakcia** - nad pH 7,2.

Produkčnosť pôd závisela od ich bonity a spôsobu obhospodarovania. Najlepšie vysoko produkčné pôdy zaberali len 9,2 % s koncentráciou na Podunajskej nížine, spolu s veľmi produkčnými a produkčnými pôdami (39,6 %). Oproti tomu veľmi málo produkčné až nevhodné pôdy pre poľnohospodársku výrobu zaberali z poľnohospodárskeho pôdneho fondu 2 %.

Hlavnými negatívnymi faktormi ovplyvňujúcimi poľnohospodársku výrobu a environmentálne funkcie pôd sú zhutňovanie a acidifikácia pôd, neuvážené rekultivácie pôd, najmä odvodnenie, nadmerná chemizácia, divoké skládky, zvýšená veterná a vodná erózia.

Výrazne negatívny vplyv na kvalitu pôd má imisná situácia v SR. **Pôdny fond najviac ohrozený diaľkovým prenosom exhalátov** je sústredený v okresoch Dolný Kubín (22 %), Liptovský Mikuláš (18 %), Poprad (18 %), Banská Bystrica (12 %), Spišská Nová Ves (6 %) a Stará Ľubovňa (5 %). Najškodlivejšími kontaminantami poľnohospodárskej pôdy a vegetácie na nej sú: SO₂, NO_x, CS₂, F, Pb, Cd, As, popolčeky, Ti, Ni a organické zlúčeniny.

Ďalším dôležitým zdrojom **kontaminácie pôd** sú agrochemikálie, taktiež koncentrované chovy hospodárskych zvierat, nadmerné používanie pesticídov, dusíkatých a draselných hnojív, využívanie fosforečných hnojív s vysokým obsahom ťažkých kovov ako chróm, urán, arzén, kadmium, olovo, ortuť (napríklad Superfosfát z Afriky).

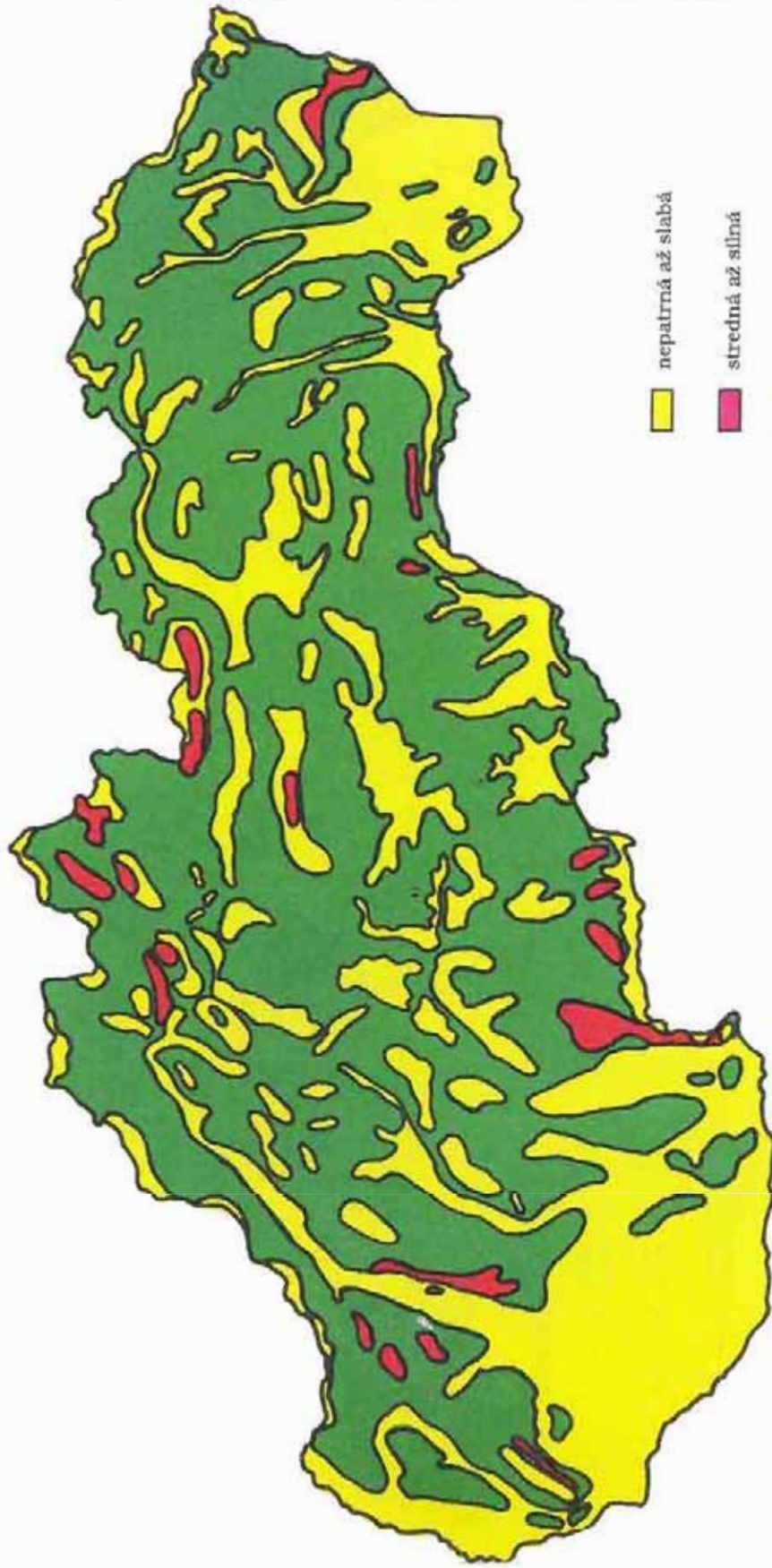
Degradáciu pôdy spôsobujú aj odpady poľnohospodárskej prvovýroby poľnohospodárskych závodov (veľkofariem). Medzi zvláštne odpady patria infekčný hnoj, trus a hnojovica, uhynuté zvieratá, zvyšky priemyselných hnojív a podobne. Zvlášť nebezpečné odpady predstavujú nevyužitú prostriedky na ochranu rastlín a prostriedky proti škodcom, ako aj ropné látky, ktoré na viacerých miestach znehodnotili pôdy alebo obmedzili ich produktivitu.

Celkovo je v Slovenskej republike ohrozených eróziou 1,5 mil. ha poľnohospodárskej pôdy, z ktorej 670 tis. ha už naliehavo treba chrániť.

Straty pôdy eróziou sa odhadujú na 2,8 mil. ton ročne. Silná až veľmi silná náchylnosť pôd k **vodnej erózii** sa prejavuje najmä na svahoch sopečných pohorí (Krupinská planina, Cerová vrchovina, Slanské vrchy, Vihorlat,...) a v oblasti flyšového pásma, ale aj na strmších svahoch pohorí kryštálik a mezozoika (Malé Karpaty, Považský Inovec, Slovenský kras ...). Nad hornou hranicou lesa už vyše 4 200 ha pôd spustlo a ďalších 3 800 ha vykazuje znaky degradácie.

Veterná erózia, ktorá zasahuje hlavne nížinné oblasti, sa dotýka výmery asi 390 tis. ha orných pôd. Ďalším nebezpečenstvom je **výskyt svahových porúch**, ktoré poškodzujú asi 80 tis. ha a ohrozujú asi 160 tis. ha poľnohospodárskych pôd.

Potenciálna erózia pôdy

nepatrná až slabá

stredná až silná

veľmi silná až výnimočná

Mapa izolintů ortute v půdách

